

کاهش بهای نفت و تداوم بحران مالی در جهان

ترجمه و تلخیص: سهیلا زمانی

افزایش پیدا نکند، قیمت نفت بار دیگر رکوردهای جدیدی را بر جای خواهد گذاشت.

همان طور که می‌دانیم، بازار نفت به شدت نسبت به تحولات خاورمیانه حساسیت نشان می‌دهد. رشد تقاضا، افزایش ارزش یورو در برابر سقوط دلار، کاهش و یا تثبیت تولید، گسترش تنش‌های سیاسی بین‌المللی و... مهمترین عواملی هستند که به گفته کارشناسان بین‌المللی، قطعا قیمت نفت را به مرز ۱۰۰ دلار رسانده و یا آن را بار دیگر به ارقام قبلی می‌رساند.

به تعبیر دیگر، جمهوری خواهان جنگ طلب ایالات متحده و متحدان اروپایی آنان، تشدید فعالیت‌های تروریستی و تحت تاثیر قرار دادن منطقه خاورمیانه، تشدید حرکات رادیکالی در برخی مناطق نفت خیز جهان و سیاست‌های تولیدکنندگان عمده نفت در خلیج فارس، اوپک یا کشورهای غیر اوپک از جمله متغیرهای تاثیرگذار در معادلات چند مجهولی تعیین کننده قیمت نفت می‌باشند. تا جایی که حتی تصمیم اوپک برای افزایش ۵۰۰ هزار بشکه‌ای تولید از ابتدای نوامبر نیز نتوانست قیمت‌ها را کنترل کند.

اکنون و به همین زودی، این سیر صعودی تغییر جهت داده و به سرعت راه افول را در پیش گرفته است. علل بالا و پایین شدن قیمت‌ها تقریباً در هر دو مسیر یکی است و مهم‌تر از همه، آن است که با هر حرکت در اقتصاد آمریکا و ضعیف و قوی شدن دلار، بهای نفت در جاده سراسیایی یا اوج گرفتن قرار می‌گیرد.

اما افزایش قیمت نفت و رسیدن آن به سطح ۱۰۰ دلار و بیشتر، موجب افزایش قیمت سایر کالاها بخصوص بنزین نیز در سطح جهان گردید. این در حالی است که بیشتر پایگاه‌های اینترنتی، کاهش شدید ارزش دلار در برابر سایر ارزهای معتبر و پیشی گرفتن تقاضا بر عرضه نفت را موجب تداوم روند صعودی قیمت این کالا در بازارهای جهان دانسته و نسبت به عواقب آن و نیز کاذب بودن این افزایش قیمت، هشدار داده بودند.

با رسیدن به نفت ۱۰۰ دلاری و عبور از این خط قرمز، که برای بسیاری خوشایند بود، کاهش رشد اقتصاد جهان به مرور، محقق گردید. افزایش و سیر صعودی قیمت نفت، نفت داران بزرگ جهان را که عمدتاً سیاستمداران و دولتمردان کشورهای نفت‌خیز هستند، در تکاپوی سریع برای بهره‌گیری از این فرصت قرار داد.

برخی قدرتمندان کشورهای در حال توسعه، افزایش قیمت نفت را راه میانبر توسعه یافتگی، دویینگ اقتصادی برای رسیدن هر چه زودتر به قافله توسعه یافته‌ها و یا به تعبیری کاتالیزوری برای واکنش‌های منجر به رشد همه‌جانبه تفسیر کردند و با همین تفاسیر و بدون نگرشی حتی سطحی به عواقب این مساله، همانند اسبی تیزرو به جلو تاختند. بعید نیست اگر بگویم برنامه دولت‌های آینده‌ی جهان این بار نه آموزش و غذا، که برنامه نفت و مصرف دلارهای نفتی بود.

به همان میزان که افزایش قیمت نفت، دلارهای نفتی کشورهای نفت‌خیز را افزایش می‌دهد، بر سود

و این درحالی است که این شاخص برای سال ۲۰۰۸ که در حال به پایان رسیدن است، می‌تواند معادل ۵۷ دلار و ۳۲ سنت باشد.

آنچه در زیر می‌آید، برآوردهای انجام شده از سوی همین موسسه و در همین رابطه است که اعضای اوپک به چه قیمت نفتی نیاز دارند که در سال ۲۰۰۹ بتوانند حساب‌های خارجی خود را به توازن برسانند:

ونزوئلا به نفتی معادل ۹۹ دلار نیاز دارد، ایران ۸۶ دلار، عربستان و کویت ۵۰ دلار، امارات ۴۰ دلار، الجزایر ۱۷ دلار و قطر ۱۰ دلار.

این گزارش تاحدودی دلایل موضع‌گیری‌های نرم‌تر برخی کشورهای عربی و مخالفت آن‌ها با کاهش تولید اوپک برای جلوگیری از تداوم سقوط قیمت نفت را نشان می‌دهد.

این در حالی است که اعضای اوپک در آخرین نشست خود در وین در حالی به تصمیم‌گیری در خصوص سیاست‌های تولیدی در ماه‌های آینده پرداختند که قیمت نفت همچنان روند نزولی خود را طی می‌کرد.

در همین زمینه، اوپک برای جلوگیری از سقوط بیشتر قیمت نفت در بازارهای جهانی، در نشست فوق‌العاده خود تصمیم گرفت تولید نفت را از اول نوامبر، معادل ۱/۵ میلیون بشکه در روز کاهش دهد.

سقف تولید رسمی فعلی اوپک معادل ۲۷ میلیون و ۳۰۰ هزار بشکه در روز تعیین شده و این در حالی است که هدف تولید پیشین اوپک، معادل ۲۸/۸ میلیون بشکه در روز بوده است.

اما نکته‌ی جالب آن است که تا همین چندی پیش، تحلیلگران اقتصاد و نفت دنیا دیگر امیدی به بازگشت دوباره قیمت نفت به رقم‌های پایین سال‌های قبل نداشته و در عوض، شمارش معکوس برای قیمت سه رقمی نفت و پیوستن این مایع حیاتی به جمع ۱۰۰ دلاری‌ها را آغاز کرده بودند.

کارشناسان ارشد اقتصادی و بانک‌های بزرگ دنیا، گسترش تنش‌های سیاسی بین‌المللی، کاهش ذخایر انرژی آمریکا و افزایش سفته بازی را مهمترین علل افزایش قیمت نفت طی آن روزها به شمار می‌آوردند و بر این عقیده بودند که اگر سقف تولید اوپک تا پایان سال

بسیاری از کارشناسان اقتصادی بر این عقیده‌اند که تداوم بحران در بازارهای مالی بین‌المللی، به کاهش هر چه بیشتر بهای نفت در بازارهای جهانی می‌انجامد و این در واقع، سقوط دوم اقتصادی را در جهان به دنبال دارد. بنا بر ارزیابی شماری از کارشناسان، در صورت تداوم بحران مالی بین‌المللی، قیمت جهانی نفت نیز همچنان به سیر نزولی خود ادامه خواهد داد. بهای هر بشکه نفت که در ماه ژوئیه‌ی سال جاری به بیش از ۱۴۷ دلار افزایش یافت، در روزهای اخیر به میزان ۴۵ درصد کاهش یافته است. روز جمعه‌ی گذشته هر بشکه نفت در بازارهای بین‌المللی ۷۷/۷۰ دلار معامله شد که در ۱۳ ماه گذشته، پایین‌ترین قیمت بوده است.

دوپیچه بانک آلمان در گزارش روز جمعه گذشته خود، پیش‌بینی کرد که تعمیق بحران مالی و کاهش آهنگ رشد اقتصاد دنیا، تأثیرات محسوسی بر بهای مواد خام خواهد داشت. موسسه‌ی «گلدمن ساشه» نیز اعلام کرده که بهای نفت در ماه‌های آخر سال میلادی جاری، به سطح ۷۵ و برای ابتدای سال جاری به ۷۰ دلار هر بشکه می‌رسد. همین پیش‌بینی حکایت از آن دارد که در صورت تداوم بحران مالی و اقتصادی و کاهش تقاضا برای نفت، قیمت این ماده‌ی سوختی احتمالاً تا سطح ۵۰ دلار نیز سقوط خواهد کرد.

این در حالی است که کاهش ۶۰ درصدی قیمت نفت از زمان ثبت رکوردهای بی‌سابقه ۱۴۷ دلاری تاکنون، اثرات گوناگونی را بر اعضای مختلف سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) گذاشته است.

بر همین اساس، می‌توان به گزارشی که موسسه مشاوره مالی PFC انرژی منتشر کرده است، اشاره کرد که در آن آمده: درحالی که برخی از اعضای این سازمان مانند عربستان سعودی حتی با وجود قیمت‌های نسبتاً پایین هر بشکه نفت هم می‌توانند به رشد اقتصادی خود ادامه دهند و به نوعی می‌توانند به ذخایر ارزی خود که در زمان افزایش قیمت نفت جمع‌آوری کرده‌اند تکیه کنند، برخی کشورها از جمله ونزوئلا به قیمت‌های بسیار بالاتری برای پیشبرد روند اقتصادی خود احتیاج دارند.

براساس این گزارش، ایران نیز برای سال ۲۰۰۹ به میانگین قیمت نفتی معادل ۸۶ دلار و ۳۳ سنت نیاز دارد

به برقراری ثبات در بازار انرژی نیست و کاهش تولید اوپک به تنهایی برای افزایش قیمت نفت کافی نخواهد بود. وی افزود: بحران مالی جهان موجب کاهش چشمگیر تقاضای نفت شده و کشورهای غیراوپک نیز باید در نیمی از کاهش تولید نفت سهیم و شریک شوند.

... اما، کاهش بهای نفت در بازارهای جهانی هرچند به گفته تولیدکنندگان برای مصرفکنندگان نیز مشکلاتی را ایجاد خواهد کرد، اما در این میان نمی‌توان مشکلات ناشی از سرمایه‌گذاری و افزایش هزینه تولید نفت برای تولیدکنندگان را در نظر نگرفت. دارندگان ذخایر نفتی از اعضای اوپک، رقمی را برای بهای نفت مناسب می‌دانند که سرمایه‌گذاران را برای سرمایه‌گذاری در کشورهای دارنده منابع نفتی تشویق کند.

غلامحسین نوذری، وزیر نفت ایران، که این روزها کاهش بهای نفت برای دولت‌مردان دولت متبوع مشکلاتی بسیار ایجاد کرده نیز با همین نظر موافق است و رقم‌های کنونی نفت را برای طلای سیاه بسیار کم می‌داند و طی ماه‌های گذشته همزمان با کاهش بهای نفت، رقم ۱۲۰ دلار را رقمی مناسب برای نفت عنوان کرده است.

نوذری با بیان اینکه قیمت مناسب نفت رقمی است که برای سرمایه‌گذاران انگیزه ایجاد کند، گفت: اگر نفت قیمت واقعی خود را نیابد، توسعه همه بخش‌ها آسیب می‌بیند.

در همین حال، حجت‌الله غنیمی فرد که این روزها در سمت معاون سرمایه‌گذاری شرکت ملی نفت ایران، فعالیت می‌کند از افزایش هزینه تولید نفت به دنبال کاهش بهای نفت در بازار خبر داد و این رقم را برای هر بشکه نفت، ۶۰ دلار عنوان کرد. معاون سرمایه‌گذاری شرکت ملی نفت ایران گفت: کاهش قیمت نفت متناسب با ادامه تورم جهانی در برخی از نقاط دنیا منجر به افزایش هزینه‌های تولید هر بشکه نفت به ۶۰ دلار شده است. اما وی برخلاف کارشناسان بین‌المللی که کاهش بهای نفت تا مرز ۵۰ دلار را نیز تا پایان سال آینده میلادی پیش‌بینی کرده‌اند، اذعان می‌دارد که پس از انتخابات ریاست جمهوری در آمریکا، بازار نفت به حالت تعادل قبلی خود بازمی‌گردد.

معاون سرمایه‌گذاری شرکت ملی نفت ایران با تأکید بر این موضوع که مشکلات مالی برخی از بازارهای دنیا به بیش از ۱۲ تا ۱۳ تریلیارد دلار رسیده است، بیان داشت: برای جلوگیری از ورشکستگی بانک‌ها، سیستم‌های غربی از جمله آمریکا ملزم به این می‌شوند که بانک‌ها و موسسات مالی را ملی کنند یا زبان‌های آنها را با پرداخت پول از طریق مالیاتی که دریافت کرده‌اند، جبران کنند.

اکنون باید منتظر بود و دید که کدام یک از تحلیل‌ها و یا پیش‌بینی‌ها در این زمینه، صورت واقعیت به خود می‌گیرد.

منبع: خبرگزاری‌ها (دویچه وله، رویترز، بلومبرگ)

در آستانه برگزاری نشست روز جمعه اوپک اعلام کرد: کاهش تولید اوپک نمی‌تواند قیمت نفت را بار دیگر به روزهای اوج خود بازگرداند. به گفته این موسسه، تقاضای جهانی نفت به دلیل بحران مالی در آمریکا و دیگر کشورهای توسعه‌یافته کاهش یافته است و اقتصاد جهان در آستانه رکود قرار دارد، بنابراین حتی کاهش تولید از سوی اوپک نیز نمی‌تواند کمک چندانی به افزایش قیمت نفت داشته باشد.

بنا بر این گزارش، تنها نتیجه کاهش تولید از سوی اوپک می‌تواند این باشد که از افزایش روزافزون ذخایر نفتی جلوگیری کند. کارشناسان گلدمن ساشه معتقدند، اوپک از حداقل قیمت ۶۰ دلاری برای سال ۲۰۰۹ به ازای هر بشکه نفت دفاع خواهد کرد که این خود می‌تواند به معنی شکست سیاست‌ها و جایگاه اوپک در بازار جهانی نفت باشد.

با این حال، محمدعلی خطیبی، نماینده دائمی ایران در اوپک، آینده بازار نفت را تحت تأثیر عواملی بیش از آنچه کارشناسان عنوان می‌کنند، می‌داند و معتقد است: چنانچه وضعیت اقتصادی که هم‌اکنون مربوط به بخش مالی است تبدیل به یک رکود عمیق شود و بخش تولید را نیز دربرگیرد، افت تولید، بیکاری، کاهش مصرف انرژی و کمتر شدن تقاضا را به همراه خواهد داشت. نماینده دائم ایران در سازمان اوپک افزود: در این شرایط اگر مدیریت عرضه، پویا و فعال شود، می‌توان از کاهش شدید قیمت‌ها جلوگیری کرد ولی برخی کشورهای غربی انتظار دارند، اوپک هیچ تصمیمی در این راستا نگیرد.

بر این اساس، حتی رییس سازمان کشورهای صادرکننده نفت نیز گفت: روسیه، نروژ و مکزیک نیز باید در اقدامی هماهنگ با اوپک میزان تولید نفت خود را کاهش دهند. شکیب خلیل تصریح کرد: اگر کشورهای غیر اوپک مثل روسیه، نروژ و مکزیک در کاهش تولید نفت با اوپک همراهی نکنند، این سازمان به تنهایی قادر

شرکت‌های فعال نفتی جهان تأثیر منفی می‌گذارد. سود شرکت‌های بزرگ نفتی جهان یعنی شورون، اکسون موبیل، کونوکوفیلیپس، بریتیش پترولیوم و رویال داچ شل طی سه ماهه سوم سال گذشته، مجموعاً با ۱۱ درصد کاهش، به ۱/۲۸ میلیارد دلار رسید. کاهش سود پالایشگاه‌ها مهم‌ترین علت کاهش سود این شرکت‌ها ارزیابی شده است.

آنچه در این میان مهم به نظر می‌رسد، آن است که این افزایش قیمت چه تأثیری در اقتصاد کشورها و به طور خاص کشور ما می‌گذارد. به گزارش بلومبرگ، رشد صعودی قیمت نفت، تهدیدی جدی برای اروپا محسوب می‌شود چرا که با رشد قیمت نفت، تورم نیز افزایش می‌یابد.

بنابراین افزایش قیمت، تأثیر مطلوبی بر رشد اقتصادی کشورها ندارد. بسیاری از کارشناسان اقتصادی، افزایش قیمت نفت در بازارهای جهانی را یک شمشیر دولبه می‌دانند که با تدبیر مسوولان اقتصادی می‌تواند به یک فرصت ایده‌آل تبدیل شود. این در حالی است که فرصت افزایش قیمت جهانی نفت در صورت بهره‌مندی نادرست از یک راهبرد اقتصادی درست، می‌تواند به یک شوک اقتصادی برای کشورهای در حال توسعه و دارندهی نفت تبدیل شود.

به اعتقاد صاحب‌نظران، آمادگی نداشتن زیرساخت‌های اقتصادی کشور، قدرت جذب نقدینگی را کاهش داده و همین مساله باعث می‌شود در صورت تزریق پول حاصل از فروش نفت به اقتصاد کشور، نقدینگی بیش از پیش افزایش یافته و به گرانی‌های موجود دامن زده شود و شرایط اقتصاد مبتلا به بیماری هلندی را باز هم تشدید کند.

... و این شاید نکته مهمی باشد که بیشتر کشورهای در حال توسعه بدون توجه به بخش اساسی آن، گرفتار شده و افزایش بیش از حد تورم را برای مردم خود به ارمان آورده‌اند.

با این حال، اعضای اوپک که این روزها کاهش بهای نفت این سازمان تا مرز ۶۶ دلار برای هر بشکه را نیز تجربه کرده و برای آنها نگرانی‌هایی ایجاد کرده است، همچنان اعتقاد دارند که اوپک‌ها نباید تنها نظاره‌گر بازار باشند. این در حالی است که کارشناسان همچنان بر این عقیده استوارند که دلایلی همچون رکود اقتصادی ایالات متحده و افزایش ارزش دلار سبب خواهد شد تا کاهش تولید اوپک تأثیری چندان در جلوگیری از ادامه کاهش بهای نفت نداشته باشد. بر این اساس، آنتونی نونان، مدیر موسسه میتسوبیشی، در این باره گفت: کاهش قیمت‌ها به دلیل رکود اقتصادی و کاهش تقاضا است و شاید بازار، واکنش چندانی به اقدام اوپک در کاهش تولید خود نشان ندهد.

این در حالی است که افزایش ارزش دلار نیز یکی دیگر از دلایل کاهش شدید قیمت نفت عنوان شده است. موسسه مالی گلدمن ساشه نیز

